

L'herència del càtars

*Propostes
didàctiques*

Maite Sabaté Sanz

EDICIONS DEL BULLENT

© 2000 Pep Castellano
Coberta de Miquel Mollà
190x130 mm, 176 pàgines
Enquadrernació en rústica

© 2000 Edicions del Bullent, SL
De la Taronja, 16 - 46210 Picanya
☎ 961 590 883
info@bullent.net
Director de la col·lecció: Marc Candela

L'herència dels Càtars és una novel·la que uneix fets històrics amb elements ficticis, mitjantçant la intriga. Pep Castellano, amb aquest sistema aconseguix tot l'interés del lector i la continuïtat de la lectura. D'altra banda, la descripció metòdica dels escenaris de l'acció, les tradicions de l'època, el funcionament d'aquella societat, etc., emmarquen la història en un lloc i un moment determinat, cosa que ajuda el lector a situar la història i fins i tot a fer-la seua. Tampoc no ens hem d'oblidar de les cruels descripcions de les desgràcies que envolten Martí i tota la seua família; aquestes determinen la futura posició del lector al bàndol dels perseguits.

Al capdavall, ens trobem davant un viatge atractiu i interessant cap a la cultura dels nostres avantpassats.

ARGUMENT

La història comença quan Marta i Oriol, dos joves valencians, estan de vacances als Pirineus. Allí es troben un manuscrit del segle XIII. Amb l'ajuda del seu professor de llatí poden traduir el llibre i suposadament, l'element principal d'aquesta novel·la, al voltant del qual gira l'argument, n'és aquest manuscrit, escrit per Alba de Bernat.

El relat comença el 1200, a Occitània, amb el naixement de Martí. Tota la seua família eren càtars. A la Batalla de Muret, Martí perd els seus pares i com que no volia perdre la seua religió, es refugia al Castell de Montsegur. En aquest castell amagaven un tresor i com tenien por que els cristians els el robaren, encomanen una missió a Martí i al seu amic Joan: traslladar el tresor de Montsegur a Culla. Els dos joves amaguen el tresor en un avenc. Però, llavors, Joan obri el sac on estava el tresor i es mor. Després d'això, Martí torna sol cap al nord, i decideix oblidar el que havia passat i fer-se pastor. Passa el temps, coneix Carmesina i es casen. Més tard, naixerà Bernat, el seu fill. Vivien en pau i feliços, però aquesta felicitat es trenca quan els cremen la casa. La seua vida es converteix en un seguit de persecucions, emigren al sud i es refugien al monestir de Montsegur.

Els monjos que feia anys van encomanar la missió a Martí volen que vaja com a moliner a Culla. Ell no vol anar-hi però l'obliguen. Mentrestant, els monjos negociaven amb Jaume I i Guillem, per demanar-los la propietat de Culla, però Guillem s'hi nega.

La vida de Martí i Carmesina a Culla va molt bé. Coneixen una parella musulmana que també es dedicaven a l'ofici de moliners. Bernat s'enamora de la filla del matrimoni, amb la qui, poc després es casa. Continuen les persecucions, les morts i la búsqueda d'amagat del tresor. Esclata la guerra i Bernat ha de partir. Aprofitant la llunyania assassinen tota la seua família llevat de la seua mare i la seua filla. Bernat ja no serà el mateix. Per altra part, Guillem dóna totes les seues propietats al seu fill i es fa de l'orde del Temple. El seu fill es converteix en el nou amo i senyor d'aquelles terres i encara feia pagar impostos més alts. La pobresa envolta Bernat i sap que si no paga els impostos haurà d'anar a la guerra, cosa a la qual es nega. Pacta amb els templers. Aquests li paguen els impostos a canvi que ell busque el tresor. I quan per fi el troba, Bernat decideix no dir res, però un templer que l'havia seguit, agafa el tresor, el mira i mor. Bernat es posa malalt i també mor. Alba i Carmesina es troben soles a la vida. Decideixen començar de nou als Pirineus. Per la seua part, els templers no van poder fer-se mai amb el tresor i quan per fi Culla és propietat seua són perseguits per heretges. D'aquesta manera tot queda com una llegenda o un misteri.

L'AUTOR

Pep Castellano Puchol va nèixer a Albocàsser (Alt Maestrat) l'any 1960. El mateix autor diu que una de les coses que més li agraden és conrear la terra. Ara té un jardí xicotet, però somnia amb un hort més gran. De moment, ha sembrat llavors de pallaso, de mestre, d'animador, de contacontes, de funcionari... I mentre espera la collita, intenta gaudir de la vida.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES I METODOLÒGIQUES

A continuació us presentem una sèrie de propostes que tenen un doble objectiu. D'una banda, facilitar la tasca del professorat pel que fa al control d'aquest llibre de lectura; i per l'altra banda, intentar ser el guió per dur a terme la relectura del llibre que ajudarà els alumnes a descobrir certs aspectes del text i a reflexionar sobre altres aspectes que ens han cridat més l'atenció.

Hem dividit les propostes en tres grups:

La primera part, "Anàlisi literària", centra l'atenció en les característiques intrínsecament literàries que configuren un text com a novel·la: tema, argument, personatges, gènere, temps, etc.

La segona part, "Anàlisi lingüística", tracta qüestions lingüístiques que tenen com a finalitat ajudar l'alumne a escriure millor.

La tercera part, "Jocs lingüístics", consta d'una sèrie d'activitats que són una distracció per el lector que completa la comprensió de la novel·la i també treballa una part de lèxic.

ANÀLISI LITERÀRIA

1. Per començar empleneu la fitxa que us proposem a continuació.

Títol de l'obra:	_____
Cognoms, nom de l'autor:	_____
Editorial:	_____
Ciutat i any de l'edició:	_____
Nombre de pàgines:	_____
Collecció:	_____
Núm.:	_____
Tema/gènere:	_____
Lloc i temps de l'acció:	_____
Argument:	_____

Tipus de narrador:	_____

Personatges: • Principals	_____

• Secundaris	_____

Valoració personal:	_____

2. El títol del llibre és *L'herència dels càtars*. Creus que és encertat, o que seria més adequat un altre títol? Al darrer capítol del llibre es proposa un altre títol per a la novel·la: *Novel·la* o *Diari d'Alba*. Creus que és millor o pitjor que el títol que té la novel·la? Raona la resposta.

3. Cada capítol té un títol. Quina funció creieu que tenen aquests títols?

4. Les novel·les es classifiquen en: intimista, negra, històrica, rosa, d'aventures, experimental, etc. En quin d'aquest grups englovarieu aquesta novel·la? Creeu que podria englovar-se en més d'un grup?
5. Expliqueu quin és el tema principal de la novel·la. Hi ha més d'un tema? Citeu-los.
6. De segur que si demaneu als més ancians, encara recorden alguna història de tradició oral del temps dels moros. Feu que us l'expliquen i compareu-la amb el que ja coneixeu del segle XIII. Quin és el paper dels moros a les "històries" que sabeu? I el dels Cristians?
7. Indiqueu en quina època es desenvolupa l'acció. Si tens l'oportunitat d'anar a algun museu on hi haja objectes de l'època fixat en les armes i estris que solien portar: esposes, armadures, llances, etc.
8. En la novel·la apareixen alguns elements, objectes, armes, etc. que són diferents a les de l'actualitat. Intenteu fer-ne una llista.
- 9 De tenir oportunitat de retrocedir en el temps, què t'agradaria canviar de la vida de l'Edat Mitjana? T'agradaria que encara existira en l'actualitat?
10. Compara l'alimentació de l'època amb la de l'actualitat. Creus que l'aparició dels electrodomèstics ha fet que canviara? Justifica-ho. I el fet de tindre llum a les cases ha fet que ningú utilitze el cressol?
11. De l'època, en el llibre es parla de l'art dels trobadors, de l'occità, del país del Llenguadoc. Saps quina relació varen tenir històricament els trobadors i els occitans en la nostra cultura?
12. Martí hereta una capa de llana atapeïda del seu pare i no se'n desfà en tota la seua vida, però, saps quina és la resta del vestuari habitual de l'època? Feu una descripció de la roba tan dels homes com de les dones.
13. En aquella època les mides també eren diferents. Els diners es mesuraven en sous, el pes en lliures, el gra en cafissos o barcelles, la capacitat en cànters o roves i la superfície en fanecades o jornals. S'utilitzava aquestes mesures perquè no existia el Sistema Mètric Decimal. Intenta informar-te sobre això. Saps si avui dia encara se n'utilitzen algunes? Quines?
14. Tampoc no hi havia Agència Tributària i els impostos es pagaven d'una altra manera. Al llibre es comenten dos tipus d'albitris: l'host i la cavalcada, i l'impost del sopar. Mira si pots esbrinar en què consistien aquests impostos.
15. L'espai on comença aquesta història és la vall dels Pirineus francesos, on estan de vacances Marta i Oriol. Has estat mai als Pirineus? Intenta fer una descripció d'aquells paratges.
16. A la pàgina 23 del llibre trobem un mapa dels llocs on es realitza l'acció. En grups, feu itineraris que us agradaria fer i citeu els pobles que més us interessaria conèixer.
17. Algunes ciutats citades en la novel·la tenen castell. Al poble, ciutat o comarca on vius, hi ha castell? Saps qui el va construir? Fixat en l'indret on està emplaçat. Mira de fer-ne un plànol el més aproximat possible i, amb l'ajuda d'una brúixola, orientar-lo.
18. A moltes finestres dels castells o palaus de l'època, hi ha el que s'anomena els festejadors. Digues què són. Per a què serveixen? Hi ha alguna cosa semblant a l'actualitat? Posa'n exemples.

19. El lloc on més temps va viure Martí va ser un molí. Allí vivien del pa que pastaven i del què conreaven al seu hort. Saps quina mena de verdures podien conrear-hi? Pensa que encara no havien descobert Amèrica i moltes de les hortalisses dels nostres regadius provenen d'allí. Ha canviat molt la dieta de la Mediterrània des d'aleshores? Podien cuinar paella?
20. El narrador de la novel·la és un personatge? Creus que hi ha més d'un narrador? Narra en primera o tercera persona? Creus que és objectiu o subjectiu? Raona les teues respostes.
21. Quins personatges de la novel·la creus que són reals i quins ficticis o inventats per l'autor? Creus que tota la novel·la conta fets històrics que van succeir de veritat?
22. Creus que hi ha sols un protagonista o n'hi ha més d'un? Cita'ls.
23. Sembla que a *L'herència dels càtars* les dones s'han de rebel·lar per tenir algun protagonisme. Què penses, pel que has llegit, del paper de la dona en aquella societat? Era important? Creus que les coses han canviat actualment respecte de l'edat mitjana? En què?
24. Una altre element que podem notar en la novel·la, és la diferència entre poderosos i no poderosos. Als poderosos de l'època els interessava molt obrir camins cap a les espècies i cap a l'Orient. Saps per què eren tant importants les espècies i l'Orient en aquella època?

ANÀLISI DEL LLENGUATGE

25. Tria un capítol del llibre i extrau-ne totes les paraules que continguem les grafies **-ss-** i **-rr-**. A continuació dicta-les a un company i comprova quants errors heu fet.
26. A la pàgina 22 trobem la paraula *tranquil·la*. Aquesta paraula conté un so geminat. Saps què són els sons geminats? Escriu altres paraules que continguem diferents sons geminats.
27. Del llistat següent, digues si allò que està subratllat és un dígraf o un so geminat.

commoció	lletilles
desconeix	tranquil·litzar
formatge	assabentar
instal·lar	ametlles
aquest	arribar

28. Al llibre hi ha diverses paraules amb dièresi. Busca'n unes quantes i classifica-les segons els dos grups següents:

i/u + vocal	vocal + i/u

29. Les paraules següents s'escriuen igual però tenen significats diferents i l'únic que les diferencia és un accent diacrític. Diferència-les pel seu significat.

dona/dóna
 os/ós
 fora/fóra
 molta/mòlta
 net/nét

30. A continuació trobem una sèrie de paraules derivades. Indiqueu quina és la paraula primitiva i quina categoria sintàctica té aquest mot primitiu.

<i>Ex: entristir (verb)</i>	<i>Trist (adjectiu)</i>
endinsar (verb)	insofrible (adjectiu)
intranquil·les (adjectiu)	deslleialtat (nom)
adjurar (verb)	enfosquien (verb)
dissortadament (adverbi)	recelosos (adjectiu)
desconsol (nom)	ocellam (nom)

31. La composició és un altre dels mecanismes de què disposa la llengua per crear noves paraules. Dels següents compostos, extrau-ne el significat i compara'l amb el significat que tenen les paraules per separat.

capficada (pàg. 24)	picaporta (pàg. 28)
giravolt (pàg. 39)	avantpassats (pàg.49)
corre-cuita (pàg. 42)	malfactor (pàg. 63)
giravoltar (pàg. 103)	capdavanters (pàg. 108)
nouvingut (pàg.112)	contrasenya (pàg.115)

32. Amb l'ajuda del diccionari intenta trobar el significat de les paraules següents:

ensumar (pàg.20)	pinçada (pàg.20)
calfred (pàg. 21),	clariana (pàg.21)
escletxa (pàg.22)	enderroc (pàg.22)
rínxols (pàg.22)	xàfec (pàg.24)
tafurs (pàg.40)	tràngol (pàg.40)

33. Feu el mateix amb les frases fetes següents:

Posar-se tendres (pàg.20)	Eriçar la pell (pàg.21)
Venir al cap les paraules (pàg.25)	Anar a la teua bleda (pàg.26)
Saltar-se les normes (pàg.27)	Segar la vida (pàg.32)
Fer córrer la veu (pàg.32)	Ploure a bots i barrals (pàg.37)
Dormir al ras (pàg.40)	Fugir a corre-cuita (pàg.42)
Tenir un mal presagi (pàg.45)	Ser un bon auguri (pàg.50)

34. A la pàgina 97 del llibre apareix la frase "Uooo! Uooo, cavall!". Aquesta construcció és una onomatopeia. Què vol dir? Busca'n més.

35. Al llibre també apareixen figures retòriques. Observeu les següents frases, intenteu determinar la figura retòrica que hi ha en cadascuna i intenteu explicar-ne el significat.

Els núvols s'havien quedat aturats a les puntes de les muntanyes (pàg. 24)

La sang...tenyia de roig les vores (pàg. 33)

Les cavalleries estaven espantades (pàg. 39)

La son el va poder (pàg. 44)

Tenia la cara roja com si li l'haguera cremada el sol (pàg. 46)

Eren com unes ferides de cremada (pàg. 47)

Es rebolcava per terra com si algú l'estiguera estirant pels braços i per les cames (pàg. 49)

S'estimaven els dos joves com si foren fills (pàg. 58)

36. Hi ha topònims (noms de pobles, contrades, masos...) que deixen constància del pas de diferents cultures. Per exemple: Mas de Fau (fau és 'faig' en occità), Alcàsser (càsser és 'castell' en àrab). Busca topònims del teu poble o ciutat i mira d'esbrinar-ne l'origen.

37. A la pàgina 58 apareix la paraula 'llar'. Digues tots els significats que té aquesta paraula. Busca altres paraules que tinguin més d'un significat. Com anomenem aquestes paraules?

JOCS LINGÜÍSTICS

38. Fes un arbre genealògic amb els membres de la família que apareix a la novel·la. Una vegada l'hages fet respon a les qüestions següents:

Què és Mateu de Margarida?

Quin parentesc uneix Arnau i Dàlia?

Sabries dir qui eren els pares de Dàlia? Pista: eren moliners i immigrants a Culla.

Quin vincle familiar uneix Martí i Arnau?

39. Busca en la següent sopa de lletres 5 noms de plantes medicinals:

Espígol, Farigola, Timó, Te, Romer

H	T	P	O	N	E	R	A
R	U	O	M	O	L	L	I
E	S	P	I	G	O	L	K
M	X	I	T	G	A	X	L
O	A	N	I	H	W	B	E
R	M	R	O	C	Z	F	G
U	A	P	R	U	E	T	R
F	A	R	I	T	R	O	H

40. I ara, per finalitzar, un problema de matemàtiques. Actualment, fer el trajecte que van fer Martí i Joan ens costaria, amb cotxe aproximadament 5 ó 6 hores. Enviar un E-mail fins al molí de Culla, uns 0'52 segons. Unes mules per aquells camins podien anar a uns 4 quilòmetres per hora, segons això, i suposant que només cavalcaven 8 hores diàries. Quants dies van tardar en fer el recorregut des de Montsegur a Culla? Posa que hi ha uns... Mira quants quilòmetres hi ha a un mapa a escala i fes-ne el càlcul.

SOLUCIONS

